

УДК 37.035:172.15 (072)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/78-2-43>

Надія СЕНЬОВСЬКА,

orcid.org/0000-0003-2220-1498

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

(Тернопіль, Україна) ipp56@tnpu.edu.ua

Тетяна СКУРАТКО,

orcid.org/0000-0001-7196-987X

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української та зарубіжної літератур і методик їх навчання

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

(Тернопіль, Україна) tanyabidov@gmail.com

ДІЯЛЬНІСТЬ ОСВІТНЬОГО ВОЛОНТЕРСЬКОГО ПРОЄКТУ «УКРАЇНИ ПОТРІБЕН КОЖЕН» У КОНТЕКСТІ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Основна увага у статті зосереджується на особливостях патріотичного виховання в межах проєктної діяльності. Метою роботи було описати та проаналізувати діяльність освітнього волонтерського проєкту «Україні потрібен кожен» в контексті патріотичного виховання дітей та молоді Тернопільщини. Реалізація проєкту тривала впродовж одного року (від формулювання ідеї у лютому 2023 до підсумкової конференції в січні 2024). У статті розкрито особливості організації та взаємодію учасників проєкту, педагогів, волонтерів та ветеранів; описано проведені командою проєкту у закладах освіти заходи (патріотичний квест-діагностика, лекція-обговорення «Як війна міняє нашу мову», лекція-презентація «Три Майдани сучасної України», акція «Листівка захиснику», підсумкова конференція). Завданнями освітнього волонтерського проєкту «Україні потрібен кожен» було сприяти формуванню в учнів та студентів Тернопільської української громадянської ідентичності на основі загальнолюдських та національних цінностей (чесність, добро, самобутність, воля, соборність, гідність, патріотизм); забезпечувати підвищення рівня знань дітей та молоді про захисників України, героїв сучасної російсько-української війни, зокрема жителів Тернопільської міської громади. Значну увагу зосереджено на характеристичні роботи команди проєкту в закладах освіти різних рівнів та типів (від загальноосвітніх до вищих). Описано етапи роботи: 1) організаційний (лютий – квітень 2023 року) – узгодження дії новоствореної команди та підготовка проєктної документації; 2) підготовчий (квітень – травень 2023 року) – очікування відповіді від конкурсної комісії; підготовка сценаріїв заходів, розробка презентацій, поліграфічних матеріалів тощо; 3) презентаційний (червень – серпень 2023 року) – друк поліграфічних матеріалів, зустрічі керівників проєкту з педагогами, узгодження графіку заходів у закладах освіти; 4) практичної реалізації (вересень – грудень 2023 року) – проведення заходів; 5) підсумковий (січень 2024 року) – підготовка та проведення підсумкової конференції за результатами проєкту.

Ключові слова: патріотичне виховання, проєктна діяльність, освітній волонтерський проєкт.

Nadiia SENOVSKA,

orcid.org/0000-0003-2220-1498

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Pedagogy and Education Management

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

(Ternopil, Ukraine) ipp56@tnpu.edu.ua

Titiana SKURATKO,

orcid.org/0000-0001-7196-987X

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Ukrainian and Foreign Literatures and Teaching Methods

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

(Ternopil, Ukraine) tanyabidov@gmail.com

ACTIVITIES OF THE EDUCATIONAL VOLUNTEER PROJECT “UKRAINE NEEDS EVERYONE” IN THE CONTEXT OF PATRIOTIC EDUCATION

The main focus of the article is on the peculiarities of patriotic education within project activities. The purpose of the work was to describe and analyze the activities of the educational volunteer project «Ukraine needs everyone» in

the context of patriotic education of children and youth of the Ternopil region. The implementation of the project lasted for one year (from the formulation of the idea in February 2023 to the final conference in January 2024). The article reveals the peculiarities of the organization and interaction of project participants, teachers, volunteers and veterans; the activities carried out by the project team in educational institutions are described (patriotic quest-diagnosis, lecture-discussion «How war changes our language», lecture-presentation «Three Maidans of modern Ukraine», action «Letter to the defender», final conference). The tasks of the educational volunteer project «Ukraine needs everyone» were to contribute to the formation of Ukrainian civic identity in pupils and students of Ternopil based on universal and national values (honesty, kindness, originality, will, unity, dignity, patriotism); to ensure an increase in the level of knowledge of children and youth about defenders of Ukraine, heroes of the modern Russian-Ukrainian war; in particular, residents of the Ternopil city community. Considerable attention is focused on the characteristics of the project team's work in educational institutions of various levels and types (from general education to higher education). The stages of work are described: 1) organizational (February – April 2023) – coordination of actions of the newly created team and preparation of project documentation; 2) preparatory (April – May 2023) – waiting for a response from the competition commission; preparation of event scenarios, development of presentations, printing materials, etc.; 3) presentation (June – August 2023) – printing of polygraphic materials, meetings of project leaders with teachers, coordination of the schedule of events in educational institutions; 4) practical implementation (September – December 2023) – holding events; 5) final (January 2024) – preparation and holding of the final conference based on the results of the project.

Key words: *patriotic education, project activity, educational volunteer project.*

Постановка проблеми. Патріотичне виховання дітей та молоді повинно стати пріоритетом усіх освітніх ланок. Тільки за цієї умови українська нація може нормально функціонувати, бути «видимою» на міжнародній арені та формувати свідомих громадян, готових стати на захист держави й народу України. Це стало очевидним, зокрема після початку повномасштабного вторгнення росіян 24 лютого 2024 року.

В умовах війни пріоритетними завданнями патріотичного виховання, на нашу думку, є формування в дітей та молоді позитивного образу захисника України; готовності завжди стояти на сторожі всього свого, рідного: території, мови, літератури, культури. У формуванні цієї чіткої громадянської позиції хороші перспективи має проєктна діяльність, що лежить в основі освітнього волонтерського проєкту «Україні потрібен кожен».

Аналіз досліджень. Теоретичні аспекти патріотичного виховання розробляли значні українські педагоги всіх часів (Х. Алчевська, І. Бех, Г. Ващенко, О. Вишневський, Б. Грінченко, М. Дубина, О. Духнович, К. Журба, І. Огієнко, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський та інші). Погоджуємося, що важливо формувати в дітей та молоді відповідальне ставлення до того, що відбувається з Україною. Як наголошує І. Устименко, зараз відбувається перегляд самих основ української педагогіки, виводиться «на якісно новий рівень уявлення про патріотичне виховання як педагогічну категорію, яка нині переживає оновлення» (Устименко, 2022: 29). Я. Марченко також вказує на потребу глибинного переосмислення тої виховної роботи, котра здійснювалася в закладах освіти досі, а також розроблення цілої системи для «посилення патріотичного виховання

дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей» (Марченко, 2022: 102).

Сучасне патріотичне виховання передбачає «розвиток любові до своєї країни, національної самосвідомості й гідності; дбайливе ставлення до рідної мови, культури, традицій; відповідальності за природу; потребу зробити свій внесок у долю Батьківщини; прагнення праці на благо рідної країни, її народу» (Марченко, 2022: 102). У цьому контексті можна виокремити дві основні тенденції в освітньому процесі: «потребу чіткіше сфокусуватися на патріотичному вихованні малих та юних українців; необхідність переглянути основні підходи до такої діяльності» (Senovska, Netaiko: 471). Патріотичне виховання, безумовно, є важливою складовою сучасного освітнього процесу, що підсилюється засобами проєктної діяльності.

Серед активних дослідників проєктної діяльності (теоретичні засади, зміст і значення, особливості організації) – А. Вдовиченко, В. Гузеєва, Т. Довбенко, А. Касперського, О. Коберника, Л. Мартинець, Н. Матяш, М. Пелагейченко, Є. Полат, В. Слободченкова, С. Сисоєвої, М. Уйсімбаєвої, Л. Хоменко, І. Шендрик, О. Юрчик та ін.

За визначенням Л. Мартинець, «під проєктною діяльністю ми розуміємо систему різних практичних дій особистості (групи, колективу), спрямованих на створення певного творчого продукту/продукції. Проєктна діяльність відрізняється від просто колективно підготовленого заходу або групової діяльності з наданням наочних результатів тим, що демонструє головний результат проєкту – аналіз діяльності та пред'явлення способу розв'язання окресленої проблеми» (Мартинець, 2015: 11). Слушною також є думка Л. Хоружої: «проєктна діяльність – це спосіб розвитку твор-

чості, самостійності, прагнення до ідеально-перспективного перетворення світу за допомогою креативних дій і операцій у процесі створення конкретного продукту – проєкту ідеального та реального» (Хоружа, 2006: 13).

Створюючи проєкт, необхідно «продумати мотив, чітко сформулювати мету, предмет, способи реалізації, узгодити засоби використання та спланувати передбачуваний результат. Лише маючи чітку структуру проєкту, можна розпочинати його втілення» (Скуратко, 2023: 80). Адже проєктна діяльність має свою структуру (мотив, мета, способи, засоби, предмет, результат). Крім того, проєктна діяльність завжди має особистісну спрямованість: «залучаючи здобувачів вищої освіти до проєктної діяльності, маємо можливість долучити їх до реальної творчої діяльності. Відчуваючи свою значимість у суспільстві, студенти стають мотивованими до отримання нових знань, що у процесі проєктної діяльності набувають практико-орієнтованого характеру» (Скуратко, 2023: 81).

Мета статті – описати та проаналізувати діяльність освітнього волонтерського проєкту «Україні потрібен кожен» в контексті патріотичного виховання дітей та молоді.

Виклад основного матеріалу. Актуальність проєктної діяльності особливо проявилася після повномасштабного вторгнення. На превеликий жаль, до того (хоча війна триває з 2014 року), більшість українських дітей, фактично, жили у паралельній реальності, де російсько-українська війна почалася тільки у 2022-му. Вони далеко не завжди пов'язували її з подіями Євромайдану, анексією Криму, бойовими діями на Донбасі). За минулі десять років (2014–2024) педагоги переконалися наскільки важливо залучати малих та юних українців до різноманітних видів діяльності для підтримки захисників: написання листів воїнам на фронт, виготовлення маскувальних сіток, зацікавленість мистецькими проєктами ветеранів тощо. Важливими також є різні заходи, спрямовані на збереження історичної та культурної пам'яті, на збирання інформації про конкретних героїв російсько-української війни: і живих, і тих, що загинули. Якраз на вирішення таких завдань сучасного патріотичного виховання і спрямовано проєкт «Україні потрібен кожен».

Мета проєкту: окреслити для дітей та молоді сучасне розуміння поняття патріота; формувати у свідомості учнів та студентів Тернополя позитивний образ українського воїна, героя-захисника, котрий від Євромайдану і до нині боронить Україну й захищає життя і свободу кожного з нас; моти-

вувати молодь до громадської, соціально активної національно-патріотичної діяльності, спрямованої на підтримку (перш за все моральну) фронту.

Завдання проєкту:

1) організувати взаємодію учасників проєкту, педагогів, волонтерів та ветеранів;

2) проводити у закладах освіти інформаційні заходи (лекції, презентації, квести, ігри, майстер-класи) відповідно до мети проєкту;

3) сприяти формуванню в учнів та студентів Тернополя української громадянської ідентичності на основі загальнолюдських та національних цінностей (чесність, добро, самобутність, воля, соборність, гідність, патріотизм);

4) забезпечувати підвищення рівня знань дітей та молоді про захисників України, героїв сучасної російсько-української війни, зокрема жителів Тернопільської міської громади;

5) стимулювати здобувачів освіти долучатися до підтримки воїнів та вшанування пам'яті полеглих;

6) провести підсумкову конференцію за результатами проєкту, залучивши до неї заклади освіти.

Цей проєкт – спільна розробка команди освітнього волонтерського проєкту «Патріотичні й небайдужі», що діє в м. Тернопіль від жовтня 2021 року, і Тернопільської обласної МГО «Просвіта». Крім того, до реалізації проєкту приєдналися й інші організації: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (кафедра педагогіки та менеджменту освіти, Центр педагогічного консалтингу, кафедра української та зарубіжної літератур і методик їх навчання), Сектор міністерства у справах ветеранів України у Тернопільській області, «Дім Ветерана» Тернопіль, Тернопільська міська рада.

Команда, що безпосередньо працювала над проєктом, складалася з п'яти осіб:

1. *Надія Сеньовська*, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та менеджменту освіти ТНПУ ім. В. Гнатюка; керівниця проєкту;

2. *Тетяна Скуратко*, кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри української та зарубіжної літератур і методик їх навчання;

3. *Ірина Скасків*, менеджер підтримки у Ветеранському просторі «Дім ветерана»;

4. *Ніна Дунець*, психологиня-волонтерка «Дім Ветерана» Тернопіль;

5. *Інна Макух*, голова Тернопільської обласної МГО «Просвіта».

Кадрове забезпечення відповідало цілям проєкту, адже були задіяні педагоги (постійно – Надія Сеньовська, й Тетяна Скуратко, епізодично – вчителі й викла-

дачі закладів освіти, для здобувачів яких і організувався проєкт); психологи (постійно – Ніна Дунець; епізодично – інші кризові психологи-волонтери); ветерани (постійно – Ірина Скасків, епізодично – військові й ветерани, зацікавлені у співпраці).

Для здійснення проєкту використовувалися кошти з різних джерел: внески команди «Патріотичні й небайдужі», фінансування від Тернопільської міської ради, кошти Тернопільської обласної МГО «Просвіта».

У межах проєкту ми ще раз переконалися, що сьогодні є гостра потреба в активному залученні дітей та молоді до проєктної діяльності, яка особливо актуальною стала після повномасштабного вторгнення росії в Україну. В освітньому процесі залучених до проєкту «Україні потрібен кожен» закладів спостерігаємо наближення таких видів діяльності до життя та соціальних потреб учнів та студентів. Частина навчального матеріалу педагогам тепер простіше адаптувати до реальних життєвих ситуацій, а процес набуття нових знань стає цікавішим, простішим і доступнішим.

Реалізація проєкту тривала впродовж одного року (від формулювання ідеї у лютому 2023 до підсумкової конференції в січні 2024). Можна виокремити такі *етапи роботи*:

1. *Організаційний етап* (лютий – квітень 2023 року); узгодження дій новоствореної команди та підготовка проєктної документації до конкурсу Тернопільської міської ради з визначення програм (проєктів, заходів) розроблених інститутами громадянського суспільства для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка на 2023 році; захист проєкту перед конкурсною комісією.

2. *Підготовчий етап* (квітень – травень 2023 року); очікування відповіді від конкурсної комісії; підготовка сценаріїв заходів, розробка презентацій, поліграфічних матеріалів тощо.

3. *Презентаційний етап* (червень – серпень 2023 року); отримання фінансування; остаточне затвердження програми; друк поліграфічних матеріалів; зустрічі керівників проєкту з педагогами, узгодження графіку заходів у закладах освіти.

4. *Етап практичної реалізації* (вересень – грудень 2023 року); проведення заходів у закладах освіти м. Тернопіль (лекції, презентації, ігри, квести, майстер-класи, брейн-ринг).

5. *Підсумковий етап* (січень 2024 року); підготовка та проведення підсумкової конференції за результатами проєкту.

Проєкт «Україні потрібен кожен» проводився на місцевому рівні (м. Тернопіль). Було розширено сформульовано й оприлюднено (у соціальних мережах; на веб-сайтах ТНПУ та інших закладів

освіти, котрі долучалися до проєкту; телеканалах «Суспільне Тернопіль», «Тернопіль 1») його *основну ідею*: «До повномасштабного вторгнення росіян значна частина українського суспільства не відчувала тягаря й жаху війни. І ставлення до військових, ветеранів та волонтерів було відповідним. Чимало людей сприймали їх як «не зовсім нормальних», «тих, що не можуть заспокоїтися», «тих, що розпалюють ворожнечу», «дивних», «небезпечних» тощо. Крім того, критично недостатньою була поінформованість дітей та молоді про події Євромайдану, захоплення росіянами Криму, АТО (ООС). Доходило навіть до того, що частина учнів НЕ ЗНАЛА про це. Після 24 лютого 2022 року ситуація певною мірою змінилася. Всі громадяни України так чи інакше постраждали через росіян. Наших захисників більше не вважають «зайвими», адже саме від них тепер залежить існування українського народу, держави, життя кожного з нас. Водночас, велика частина дітей та молоді (як і дорослих) досі переконані, що російсько-українська війна розпочалася 24 лютого 2022 року. Вони не пов'язують її з подіями в Криму та на Донбасі. Герої, які віддали життя і здоров'я впродовж Революції Гідності і 2014–2021 років забуті, вони «стали невидимками», їхній подвиг сприймається як неіснуючий – а, отже, марний. І необхідна широка інформаційна кампанія, заходи патріотичного спрямування, щоб змінити цю ситуацію. УСІ, ХТО СТАВ НА ЗАХИСТ СВОБОДИ Й НЕЗАЛЕЖНОСТІ (ВІД ОСЕНІ 2013 НА МАЙДАНІ І ДО НИНИ НА ФРОНТІ) – ГЕРОЇ, І ВОНИ ВСІ, ЖИВІ ЧИ МЕРТВІ, ВАРТІ ТОГО, ЩОБ ПРО НИХ НЕ ЗАБУЛИ».

Цільова група, на яку було спрямовано проєкт – учні та студенти закладів освіти м. Тернопіль.

У межах проєкту було охоплено 9 закладів освіти різних рівнів:

1) Тернопільський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів-правовий ліцей № 2» – 2 заходи;

2) Тернопільський навчально-виховний комплекс «Школа-ліцей № 6 ім. Н. Яремчука» – 4 заходи;

3) Тернопільська спеціалізована школа І–ІІІ ступенів № 7 з поглибленим вивченням іноземних мов – 2 заходи;

4) ТНВК «Школа – економічний ліцей № 9» ім. Іванни Блажкевич – 3 заходи;

5) Тернопільська загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 10 Тернопільської міської ради Тернопільської області – 2 заходи;

6) Тернопільська загальноосвітня школа № 16 імені Володимира Левицького – 4 заходи;

7) Тернопільська спеціалізована школа І–ІІІ ступенів № 29 з поглибленим вивченням іноземних мов – 6 заходів;

8) Тернопільський кооперативний фаховий коледж – 2 заходи;

9) Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка – підсумкова конференція.

Усі заходи були спрямовані на популяризацію позитивного образу українського героя-захисника, створення позитивного іміджу «свого, рідного» (України, держави, мови, культури, літератури, історії, мистецтва тощо).

Цікавими для сприйняття школярами та студентами стали такі *творчі методичні розробки команди проєкту*:

1. *Патріотичний квест-вікторина*, цікавий не лише дітям, але й педагогам, які отримали можливість ненав'язливо діагностувати прогалини у знаннях учнів з культури та історії України. Ця розробка виявилася найбільш затребуваною (Тернопільський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів-правовий лицей № 2» – 6-ті класи, https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02Ky62SrPF9ypr sCJrTwAms71fUQaZ1vkQAS4KdQaj8PTGyqFR yMw5HJ3jrMspqFfp1&id=100017338772391&paipv=0&eav=AfbFel43hIBta0z9JEkqv08DWKp4pra1H6B7gExIul1e7YaIT2z-r-CAkaxxiRSmhgQ&_rdr; Тернопільський навчально-виховний комплекс «Школа-лицей № 6 ім. Н. Яремчука» – 5–6-ті класи, <https://www.facebook.com/groups/SuperPedagogic/permalink/6594561643993840/?sfnsn=mo&ref=share>, https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0eGVo3TA11oVajxaVP d94HMQ1oWz1N5k6eiZEvKQidD71zXqQSm7PQ x1dhpq6ut6tl&id=100017513955855&paipv=0&eav=AfZcFfz6QxtWfUt-hGKoG115Q4n2OAA6hA4rP-2V7u9jo3oSAuivB_wSAoP6hMtV6j1Y&_rdr; https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02WobHvSXXm9HSPfi2z3SJ7x2nfXL9KN6 ui7Qj6NeNoECjSiEc2x34fGBMbJLjffMAl&id=100017256032641&paipv=0&eav=AfYLL3Y9omn wnQSB4ohR1Gkbjsj3M_eGay24kTvQC13z3ako Nz5cBLG3stZtg0SlzDM&_rdr; ТНБК «Школа – економічний лицей № 9» ім. Іванни Блажкевич – 6-ті класи; https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02uj7oMts8vrcY53s7ArnKzhLt9uanM7gi551m8hSe3Vmnugd24dhwWdFNAB3Z9eV11&id=100017228479339, [\[https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02uj7oMts8vrcY53s7ArnKzhLt9uanM7gi551m8hSe3Vmnugd24dhwWdFNAB3Z9eV11&id=100017228479339\]\(https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02uj7oMts8vrcY53s7ArnKzhLt9uanM7gi551m8hSe3Vmnugd24dhwWdFNAB3Z9eV11&id=100017228479339\); Тернопільська загальноосвітня школа № 16 імені Володимира Левицького – 6–8-мі класи, \[https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02Q47d3AftEj36cyFRshihkj3T9zgaG2HcMHqmCtcdv26jhhM2cDrpGwvHx8ZkXwl&id=100015175092923\]\(https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02Q47d3AftEj36cyFRshihkj3T9zgaG2HcMHqmCtcdv26jhhM2cDrpGwvHx8ZkXwl&id=100015175092923\), \[https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0ZhT6W71VTEtT rfXqtpWn1cF8fwH7tcZX2GwPdUtZRKtr3sJPtM4veZwFtsWsMPx3l&id=100013463053502&paipv=0&eav=AfZp0yVSJ7KlQ2OGcBRsc0UhgYTicMCMYGE05mUMkl8Kd3hbXdlGZHeAZ0ynyG-WtPE&_rdr\]\(https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0ZhT6W71VTEtT rfXqtpWn1cF8fwH7tcZX2GwPdUtZRKtr3sJPtM4veZwFtsWsMPx3l&id=100013463053502&paipv=0&eav=AfZp0yVSJ7KlQ2OGcBRsc0UhgYTicMCMYGE05mUMkl8Kd3hbXdlGZHeAZ0ynyG-WtPE&_rdr\); Тернопільська спеціалізована школа І–ІІІ ступенів № 29 з поглибленим вивченням іноземних мов – 5–6-ті класи, <https://www.facebook.com/vn1cat/posts/pfbid0DZAAytnVUjNsLL8TdkKQk1EAo2mER6brgcccPdDkKBCk2QsPi1T8dc4AD2FtP5H1fel>, \[https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02ucPAB5oZtkvZe8D8VW1Qnrjks1q9485342SgwoW1kkmxpUj13ZuYqkziwB72KuqPl&id=100090484415380&mibextid=WC7FNe&paipv=0&eav=AfYDxoVIMkuyBduQ8WuHncut22jFuDoJKMxJITozHeqxN4mOhvn5Ivh4kPurjEHBkk&_rdr\]\(https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02ucPAB5oZtkvZe8D8VW1Qnrjks1q9485342SgwoW1kkmxpUj13ZuYqkziwB72KuqPl&id=100090484415380&mibextid=WC7FNe&paipv=0&eav=AfYDxoVIMkuyBduQ8WuHncut22jFuDoJKMxJITozHeqxN4mOhvn5Ivh4kPurjEHBkk&_rdr\).](https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0Y92Lfpou62xEUxTy9 NJqr4ymfpJXDJLKn4rmXJdJMoY9CELPmoactm Q9GBiiUDSNl&id=100017146277988&paipv=0&eav=Afb6Xe0qpM1edYzHcD-icERiFPs3Ck56s_1wt-</p></div><div data-bbox=)

2. *Лекція-обговорення «Як війна міняє нашу мову»*, спрямована на збагачення лексичного запасу дітей та молоді, вдосконалення так званого «мовного чуття», усвідомлення багатства та гнучкості української мови, її здатності реагувати на виклики сьогодення (Тернопільський навчально-виховний комплекс «Школа-лицей № 6 ім. Н. Яремчука» – 9-ті класи, https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0JUPWTSrUVAT19pu4YfbDpwpnknEKvvgxYb1nreUcKBTnAcbcGcKUuzs7s29GpY26l&id=100010412146781&paipv=0&eav=AfY6HNwRZh7pjUI_oalZIpqHoLpxFgi9MxFSk rpE4GvQ87CeRD8IXmu9vowUV5ws9Yc&_rdr; Тернопільська спеціалізована школа І–ІІІ ступенів № 7 з поглибленим вивченням іноземних мов – 7-мі класи, https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0one6GvNurDMRM4QGQv wS9zGJBsRwig7PR7Ap3a1zUZgnv3A38uxg8qBf2 upnNtGl&id=100087628947820&paipv=0&eav=AfYWVTIXh5aNfib-xD882IUakWk0vwT1_WdiCxj9HxzAO13ZgNSucFp289g14nLuqlw&_rdr; Тернопільський кооперативний фаховий коледж – 1 курс, <https://www.facebook.com/tcooptek/posts/pfbid0267tDLTKXCVD8NFekyH3zWak9oPVfzMj pjPZ88xJAwMrrJYBnyShLfwQ2Ak1X6jExl>).

3. *Лекція-презентація «Три Майдани сучасної України»*, покликана заповнити прогалини у

знаннях з історії сучасної України, сприяти усвідомленню здобувачами освіти важливості національного вибору та відповідальності кожного за майбутнє країни. Це найновіша розробка команди проєкту, яка активно впроваджувалася і після його завершення (Тернопільський кооперативний фаховий коледж – 1 курс, https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02KeE9A8i62mu32gNjtuuws8Gppk6797uVsUngZAxJ8VR26HT7V86naRH655Er3UjMl&id=100013306906430&pairv=0&eav=AfYsHOhaZ31Piy4PUUX-UCyTWUcLW8ci45O9-XBfOOdY2kpWatDdwyWF1E64dbqObNjw&_rdr).

Оскільки команда проєкту «Україні потрібен кожен» активно спілкується з волонтерами та військовослужбовцями, були ініційовані та реалізовані заходи «Листівка захиснику». Учні та студенти Тернополя отримали можливість передати нашим воїнам свої добрі побажання. Листи були зворушливими, а окремі листівки – неймовірно творчими й оригінальними (https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid0kgvcAJnWjTMKxamlnzH8XMcrGn2f5hEAdWg3MM1ohDbYfHGMxbjL6TT3U6H4wo4Rl&id=100003201879659).

Діяльність проєкту «Україні потрібен кожен» неодноразово висвітлювалася у соцмережах та ЗМІ м. Тернополя. Особливе зацікавлення журналістів викликала *підсумкова конференція*, що відбулася у стінах Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка 20 січня 2024 року. Серед запрошених були педагоги та громадські діячі, волонтери, журналісти Тернопільщини. Також участь взяли представники організацій-партнерів (Центр педагогічного консалтингу, що функціонує на базі кафедри педагогіки та менеджменту освіти; ветеранський простір «Дім ветерана» та діючий у ньому простір «Плюс Плюс++» – партнер Veteran Hubu); фонд допомоги дітям, що постраждали від війни «Голоси дітей»).

Розпочала роботу конференції завідувачка кафедри педагогіки та менеджменту освіти професорка Галина Мешко. Вона привітала присутніх із успішним завершенням проєкту, висловила слова вдячності команді проєкту та вчителям за низку реалізованих виховних справ. Надія Сеньовська, засновниця проєкту, розказала про його історію та представила команду. Після того очільник обласної Просвіти Петро Шимків вручив педагогам, які «приймали» команду «Україні потрібен кожен» у своїх класах, подяки.

Після «урочистої частини» розпочалася «ділова» – команда й гості проєкту знайомили вчителів з варіантами майбутньої співпраці. Тетяна Скуратко доповідала про заходи, підготовлені «Патріотичними й небайдужими». Наталя Турчин – про напрямки діяльності Просвіти.

Ірина Скасків ознайомила з варіантами співпраці з «Домом Ветерана», а також з каталогом літератури про сучасну російсько-українську війну, підготовленим Ганною Скоріною (видавництво «Білка»). Ніна Дунець та Ірина Горніцька – з пропозиціями від фонду «Голоси дітей». Особливу цікавість викликала пропозиція, котру команда «Патріотичних і небайдужих» передала від письменниці, майора Збройних Сил України Олени Мокренчук та благодійної організації «Фронт допомоги» – щодо участі педагогів з дітьми в арт-терапевтичному проєкті «Україна-мрія». Родзинкою заходу стала презентація методичних рекомендацій для педагогів «Патріотичне виховання: переважає» (Сеньовська, 2023).

Галина Мешко як керівник Центру педагогічного консалтингу ТНПУ запросила педагогів до співпраці. Адже викладачі кафедри педагогіки та менеджменту освіти підготували чимало актуальних вебінарів, майстер-класів і тренінгів. Тетяна Ухіна запропонувала колегам доучитися до онлайн-асоціації освітян СУТО ПРО. Оксана Гіль, модератор клубу документального кіно ГО «Докудейз», запропонувала цікаві матеріали для уроків, а також навчання від громадської спільки «Освіторія».

Особливо теплою атмосферу зробили слова отця Івана Гуні, зараз – сержанта ЗСУ, який говорив про варіанти гармонійної співпраці закладів освіти та церкви у контексті патріотичного виховання дітей та молоді.

Адже найбільший у світі ресурс – щире людське спілкування, мирна взаємодія на благо людини, сім'ї, громади, країни. Особливо в такий важкий воєнний час. Україні потрібен кожен!

Проєкт «Україні потрібен кожен», незважаючи на тривалість всього в один семестр, відіграв важливу роль в організації патріотичного виховання дітей та молоді Тернополя.

Висновки. Патріотичне виховання, формування в дітей та молоді дієвої любові до Батьківщини сьогодні є неймовірно актуальним. Така виховна діяльність здійснюється як в закладах освіти, так і силами громадських організацій, активістів, батьків. Виходячи з досвіду освітнього волонтерського проєкту «Україні потрібен кожен», процес поглиблення знань дітей та молоді про захисників України, героїв сучасної російсько-української війни (зокрема жителів Тернопільської міської громади) може бути неймовірно цікавим та результативним. Це підтверджується результатами проведення патріотичних квестів-діагностик, лекцій-обговорень «Як війна міняє нашу мову», лекцій-презентацій «Три Майдани сучасної України», акцій «Листівка захиснику», висвітленням досвіду команди проєкту на підсумковій конференції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мартинець Л. Проектна діяльність у навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2015. № 3. С. 10–13.
2. Марченко Я. Виховання патріотизму в дітей як актуальна проблема сучасного виховання. *Інструментарій виховання в сучасних закладах освіти: реалізація творчих і соціально значущих програм, проєктів* : зб. матер. наук.-практ. конф. Київ. 2022. С. 101–106. URL: <https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2022/04/Zbirnyk-tez-konf.-28.04.2022.pdf#page=101>
3. Сеньовська Н. Патріотичне виховання: перезавантаження : методичні рекомендації з патріотичного виховання учнів для здобувачів вищої педагогічної освіти, викладачів, учителів та вихователів. Тернопіль : Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2023. 66 с. URL: http://catalog.library.tnpu.edu.ua:8080/e-lib/DocDescription?doc_id=254815
4. Скуратко Т. Проектна діяльність у системі підготовки вчителя-словесника. *Тенденції і перспективи вивчення літератури у середній і вищій школах : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (30 листопада 2023 року)*. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2023. С. 79–83.
5. Устименко І. Патріотичне виховання учнівської молоді, окреслене війною. *Педагогічний вісник*. 2022. № 1–2. С. 26–29. URL: file:///C:/Users/Administrator%201/Downloads/PP_1_2-28-31.pdf
6. Хоружа Л. Проектна культура вчителя: етичний компонент. *Шлях освіти*. 2006. № 4. С. 11–15.
7. Senovska N. Nestaiko I. Psychoanalysis and patriotic education in modern Ukrainian pedagogy. *Modern approaches to ensuring sustainable development*. Edited by Valentyna Smachylo and Oleksandr Nestorenko. *The University of Technology in Katowice Press*, 2023. С. 469–477. URL: <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/33ba92a74a7c70f8ce3859b114f45150.pdf>

REFERENCES

1. Martynets L. (2015) Proektna diialnist u navchalno-vykhovnomu protsesi zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu. [Project activity in the educational process of a comprehensive educational institution. Education and development of a gifted personality. No. 3. P. 10–13. [in Ukrainian].
2. Marchenko Ya. (2022) Vykhovannia patriotyizmu v ditei yak aktualna problema suchasnoho vykhovannia. [Education of patriotism in children as an urgent problem of modern education. Toolkit of education in modern educational institutions: implementation of creative and socially significant programs, projects: coll. the mother science and practice conf. Kyiv. P. 101–106. [in Ukrainian].
3. Senovska N. (2023) Patriotychnе vykhovannia: Perezavantazhennia : metodychni rekomendatsii z patriotychnoho vykhovannia uchniv dlia zdobuvachiv vyshchoi pedahohichnoi osvity, vykladachiv, uchyteliv ta vykhovateliv. [Patriotic education: reboot: methodological recommendations for patriotic education of students for students of higher pedagogical education, teachers, teachers and educators. Ternopil: Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk. 66 p. [in Ukrainian].
4. Skuratko T. (2023) Proiektna diialnist u systemi pidhotovky vchytelia-slovesnyka. [Project activity in the system of teacher-linguistic teacher training. Trends and prospects of studying literature in secondary and higher schools: materials of the II All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (November 30, 2023). Ternopil: TNPU named after V. Hnatyuk. P. 79–83. [in Ukrainian].
5. Ustymenko I. (2022) Patriotychnе vykhovannia uchnivskoi molodi, okreslene viinoiu. [Patriotic education of students, outlined by the war. Pedagogical bulletin. No. 1-2. P. 26–29. [in Ukrainian].
6. Khoruzha L. (2006) Proiektna kultura vchytelia: etychnyi komponent. [Project culture of the teacher: ethical component. The way of education. No. 4. P. 11–15. [in Ukrainian].
7. Senovska N. Nestaiko I. (2023) Psychoanalysis and patriotic education in modern Ukrainian pedagogy. *Modern approaches to ensuring sustainable development*. Edited by Valentyna Smachylo and Oleksandr Nestorenko. *The University of Technology in Katowice Press*. С. 469–477. URL: <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/33ba92a74a7c70f8ce3859b114f45150.pdf>